

Карстен Виланд (Carsten Wieland)
ПОРТРЕТ СУКОБА
„РАТ У СИРИЈИ“

Превод

DOI: 10.7251/BPG1601323W

УДК: 329.3:355.426(611)

Актуелна ситуација

Између неуспјеха Женевских преговора о Сирији почетком 2014. године и нових дипломатских иницијатива крајем 2015. године, догађаје у Сирији скоро двије године карактеришу ратна дешавања. Линије фронта су се учврстиле, са малим изузецима. Успостављање цивилне управе у областима које контролишу побуњеници и даље је отежано због бацања барел бомби на стамбене области.

Сиријски режим предсједника Башара ал Асада је задржао узак појас важних градова на западу земље и Алевитске планине на сјеверозападу. Његова армија се бори, заједно са формацијама шиитске милиције Хезболах из Либана и шиитским милицијама из Ирака, потпомогнута иранским војним савјетницима, против умјерених и исламистичких побуњеника, који се непрестано организују у нове групе и нове формације. Истовремено, на бојном пољу присутне су и двије конкурентне организације блиске Ал Каиди (Al-Qaida), Исламска држава и Џабат ал Нусра (Jabhat al-Nusra).

Исламска држава је ипак морала покренути контраударе. Ваздушни напади САД-а и савезника се настављају, додуше, не слабећи Исламску државу трајно. У марту 2015. године, сиријски режим је, поред Раке, изгубио читаву другу провинцију, када је град Идлиб заузела алијанса умјерених, исламистичких група и трупа Џабат ал Нусре. Насупрот томе, на југу земље се консолидовала добро организована умјерена структура на својим подручјима на граници према Јордану.

Ова дешавања нису битно промијенила равнотежу. Главна промјена у цијелој игри била је одлука Русије (крајем септембра 2015. године) да у сиријском рату интервенише не само политички, испоруком оружја и слањем војних савјетника, него и слањем својих војника, бродова и авиона. Посматрачи су ову ситуацију поредили са ситуацијом из 2013. године, када се Хезболах, на притисак Ирана, масивно укључио у ратна дешавања, да би спријечио пад Асада.

Русија се одлучила за војну интервенцију да ојача Асадов положај на бојном пољу, али и да створи услове за покретање преговора. Јер,

истовремено са руским ваздушним ударима, којима су, супротно руској пропаганди, у већини случајева били погођени побуњеници, а не положаји Исламске државе, Русија је започела дипломатске иницијативе. Запад је, чини се, истовремено прихватио да Асад у једном прелазном периоду остане на власти. Ово су најзад наговјестили и Саудијска Арабија и Турска.

Трачак наде појавио се са првим учешћем Ирана у преговорима о Сирији крајем октобра 2015. године у Бечу. На овим преговорима, осим САД и Русије, учествовале су и остале земље са правом вета: Велика Британија, Француска и Кина, као и Њемачка, Италија и земље из регије – Иран, Саудијска Арабија, Катар, Турска, Либан, Јордан, Египат, Оман и Уједињени Арапски Емирати. Тако су по први пут за истим столом сједили заклето непријатељи – Иран и Саудијска Арабија.

На скупу је био присутан и специјални изасланик Уједињених нација, Стефан де Мистура. Након вишемјесечних неуспјелих покушаја за успостављањем примирја, он је на политичкој разини израдио план са два колосијека: један сиријско-сиријски колосијек са четири заједничке радне групе и један међународни колосијек.

Услов за нову динамику био је да САД признају Иран као партнера у преговорима, након постизања договора о окончању иранског нуклеарног програма.

Узроци и позадина сукоба

Вријеме владавине Башара ал Асада почело је 2000. године са неодлучном реформом социјалистичке планске привреде, али без давања већих политичких слобода. У дебатним клубовима „прољећа у Дамаску“, расправљало се о политичким реформама. Режим је, међутим, почетком 2001. године угушио овај (углавном) интелектуални покрет, а 2006. и крајем 2009. године услиједили су даљи таласи хапшења.

Постепена политика либерализације је, додатно заоштрена пљачком народа од стране Асадовог клана, повећала социјалне неједнакости, а код средњег слоја тиме појачала страх за егзистенцију. Социјална ситуација додатно је погоршана доласком великог броја избјеглица из Ирака. Због незадовољства народа, „арапско прољеће“ се крајем 2010. и почетком 2011. године пренијело и на Сирију. На политичку површину испливале су теме које су у арапским аутократијама дуго биле табу. Демонстранти су тражили поштовање достојанства, слобода, правне државе, као и социјалне и економске перспективе.

Режим је покушао да протесте и отпор дискредитује као дјело „страних завјереника“ и „исламских терориста“, како би бруталне поступке против сопственог народа учинио легитимним. Од тада се стварност приближила режимској пропаганди, а сукоб углавном

претворио у секташки и радикализован рат. Првобитну конфронтацију између ауторитарног Асадовог режима и великог дијела становништва, у међувремену, прати и обиљежава низ даљих сукоба.

Сукоб око модела друштва сиријске државе: Поред група и струја са умјереним конзервативним исламским убјеђењима, у сукобима учествују и радикалне и псеудоисламске групације. Привучени ратом и распадом државе, сиахидисти су продрли из других држава. Њихов циљ, често, није више борба против Асадовог режима, него успостављање регионалних калифата. Многи Сиријци виде да је њихов вјековни толерантни модел друштва у опасности.

Стварање фронта између политичко-војних групација и криминалних удружења: Приступ привредним и финансијским ресурсима нарочито је Исламској држави омогућио да се учврсти као страна у сукобу. Ратна привреда и распад образовног система уништавају земљу за многе генерације.

Сукоб између етничко-вјерских група: Опречност између сунита и шиита има регионалну димензију. Мањим вјерским заједницама, као што су алавити, хришћани или друзи, пријети опасност да буду избрисани између ова два табора. Курдске области се, додуше, бране, али их и даље опседају ратне јединице Исламске државе.

Борба за регионалну превласт: Иран жели да по сваку цијену очува или повећа свој утицај у Сирији. Циљ је очување територијалне повезаности, од шиитских области у Ираку преко Сирије – до зоне утицаја шиитског Хезболаха у Либану. Саудијска Арабија, Катар и Турска, напротив, желе да потисну утицај Ирана и шиита у Леванту.

Курдски сукоб: На сјевероистоку земље, снаге Партије демократске уније блиске режиму (PYD), након повлачења јединица сиријске армије, преузеле су контролу и успоставиле прелазну управу. Турска се боји Курдске државе на сјеверу Сирије и покушава да је и војно спријечи.

Ривалство између глобалних велесила: Русија и Кина су се ставиле против политике запада. Оне желе да спријече пад сиријског режима и више пута су у Уједињеним нацијама спријечиле његову осуду због повреда људских права.

Избјегличка криза: Посебно у сусједним земљама (Либан, Јордан, Турска), али и у Европи, настају нови унутрашњополитички проблеми и фронтови, због нејединства око тога – како и са којим политичким средствима и војним ангажовањем окончати рат у Сирији.

Приступ и концепти за анализу и рјешење сукоба

Са Русијом и Кином, Сирија има важне силе заштите, које су до сада у Савјету безбједности Уједињених нација спријечиле ефективне мјере за локализовање сукоба, као и санкције против Асадовог режима. Русија

чврсто подржава сиријски режим и зато да не угрози свој стратешки прилаз на Средоземно море. Осим тога, Москва не жели послје интервенција НАТО у Либији да допусти још једну промјену режима, која би била војно потпомогнута од стране запада. Уласком Русије у сукоб, Путин види и прилику да потврди и ојача статус Русије као велесиле.

Са политичког аспекта, за рјешење сукоба, тренутно, у обзир долази слједећи концепт:

- Наставак Бечког формата преговора: Услов за ово је да евентуални даљи развој догађања на међународној сцени не угрози сарадњу САД-а и Русије, односно да поново не доведе спремност Саудијске Арабије да са Ираном сједне за преоварачки сто у питање.

- Оживљавање политичких преговора („Женева III“): На основи Женевског комуникаа из 2012. године („Женева I“) који превиђа прелазну владу, могли би започети преговори између режима и опозиције.

- Заједничка борба против Исламске државе: Након успјешних преговора на оба нивоа, показаће се да ли ће се против Исламске државе заједнички борити, и неће све већи број људи морати да бјежи из региона.

- Политичка стабилизација и обнова: Борба против Исламске државе, избјегавање поновног вакуума власти и стабилизација Сирије и Ирака, цивилна обнова и повратак прогнаних – остаће дугогодишњи изазов.

Историја сукоба

До почетка немира (средином марта 2011. године), многи посматрачи нису вјеровали да ће у Сирији доћи до револта. Народ који је деценијама био обиљежен антиизраелским и панарапским дискурсом је, у ствари, идеолошки ближи режиму него прозападним аутократијама у Тунису или Египту. Међутим, и у Сирији су се нагомилали огорченост и бијес због корупције, самовоље власти и лоших услова за живот, а страх народа од режима је нестао, захваљујући, прије свега, сликама храбрих демонстрација у Тунису, Египту и Либији.

Сиријско друштво је прије рата било широк мозаик вјерских група. Асадов клан припада мањинском дијелу становништва Алавитима (око 12%). Иако и велик број Алавита не подржава Асада, многи се боје одмазде конзервативних и радикалних сунита. Башаров отац Хафез ал Асад је 1982. године у Хами организовао масакр над неколико хиљада сунита. Циљ је био да се угуши побуна „Муслиманске браће“.

Више осталих мањина, као што су хришћани или друзи, такође подржава секуларни режим Башара ал Асада, јер се боје превласти радикално-исламских сунита. Асадовом режиму је, додуше, пошло за руком да придобије умјерену сунитску средњу класу, али са побуном је и ова алијанса почела да се урушава. Напосљетку, размјера разарања и патње, те велики страх од радикализма и неизвјесне будућности, у

Карстен Виланд (Carsten Wieland) Портрет сукоба „Рат у Сирији“

дијеловима сиријског становништва ослабили су подршку и жељу за побуном, што тренутно иде наруку Асаду и његовом режиму.

17.11.2015.

О аутору:

Др Карстен Виланд (Carsten Wieland) ради у дипломатској служби Министарства вањских послова у Берлину. Од децембра 2013. до јуна 2014. године је радио као политички савјетник специјалног изасланика Уједињених нација и Арапске лиге за Сирију (Lakhdar Brahimi) у Уједињеним нацијама у Женеви. Виланд је годинама радио као новинар, аутор и политички савјетник. Као експерт за Блиски исток, објавио је многобројне публикације о Сирији, гдје је и живио неколико година. Виланд ради и као гостујући професор на Универзитету Росарио (Universidad Rosario) у Боготи и био је дописник Њемачке агенције за штампу (DPA) у Тел Авиву, Вашингтону и Колумбији, гдје је водио и Канцеларију фондације Конрад Аденауер.

Рат у Сирији је однио више од 250.000 људских живота, а половину становништвачинио избјеглицама. Умјерена опозиција је скоро сатрвена између сиријског режима и Исламске државе. Руска интервенција јача режим, али и омогућава покретање преговора.

Превео и прилагодио:

Миленко Мршић¹

Оригинални текст преузет са интернет странице:

- <http://www.bpb.de/internationales/weltweit/innerstaatliche-konflikte/54705/syrienSyrien>

¹ Наставник њемачког језика, Висока школа унутрашњих послова, Универзитет у Бањој Луци, email: mrsicm@yahoo.com